

Hipp-hopp fársáng – itt őték az ártányt (ormánsági farsangolók)

A nyársdugás már kiment a divatból

Ha még nem is éppen tavaszi a napsütés, de azért selymesen fényes és meleg is. Főként, ha az ember a **sellyei** utcán házfalnak támasztott háttal szemtől várja a sugarakat. Itt van a boltajtó is, fönt a tábla: **Géra Nándor vegyeskereskedés**. A ki-be járó vásárlók után citom, nápolyi, friss kenyér, narancs és savanyú káposzta illata árad ki a járdára. Gyerekek szaladgálnak át csapatostul az úttesten, asszonyok trécselnek a napos oldalon, autók, motorok, nehéz teherkocsik kerülgetik egymást, a benzinkútnál sort állanak, kétlovas szekér jön, hatul szalmán tévé-készülék nagy papirdobozban. A boltból fekete ruhás asszony fordul ki, hatvan év körüli, kosarában sör, konzervborsó és cigaretta.

Gyermekkarnevél a Széchenyi téren

nak, verseinek tapsolhatott a közönség. A népi kultúrák válogatott gyöngyszemeit szakavatott előadók tolmácsolták. Közreműködött **Keresztes Anka**, **Béres Ferenc** népdalénekesek, **dr. Alexander Dejenovicz** jugoszláv népdalénekes, a **Briber-Nagy** német gitár-énekkettős, **Kovács Anna**, a szigetvári gimnázium tanulója, **Kovács István** tamburaszenekara és **Dörömböztő Géza** népi zenekara. A selymes, hangulatos összeállítás **Várnai Ferenc** munkája.

Nem szorosan a népi hagyományokhoz kapcsolódva, de a nagy vendégjártást kihasználva a Duna Áruházban két ízben is nagyszerű divatbemutatót rendeztek.

A busójárás alkalmából megrendezett kiállítások igen sok látogatót vonzottak. Nagy

évből is a busók felvonulása és farsangi zenés-táncos játéka aratta a nézőkkel zsúfoltság megtelt Széchenyi téren. Az idén nem „rendezték meg” a busójárást, a szervezők bíztak a mohácsi busók fantáziájában és nem csatlóztak. Fantáziagasdag maszkokban, összeállításokban, ló és számár vontatta szekerekben jöttek a busók. Vidám-ságuk átragadt a nézőkre. Együtt élt az egész tér a zenével, a táncosokkal, így mókászott, mulatott az egész város sötétedésig.

A busók farsangja végzetével megkezdődött a hagyományos töltséjték, a hajnalig tartó busóbállal ért véget az idei télbűvésztató farsang.

Mécs László

XVI. Lajos díszítálja Szigetvár

A rádiók öröge — a „baki”-nak becézett nyelvbotlás — ez egyszer rendkívül hasznos szolgálatot tett a művészettörténetnek: magyarországi ismeretlenségből előkerült XVI. Lajos francia király díszítája. A különös eset előzménye az volt, hogy a szigetvári várbaráti kör fontos dokumentum birtokába jutott, amely utalásokat tartalmaz a hercegről Zrínyi Miklós és a „nandirál”, XIV. Lajos kapcsolatára. Az eseményről a Budapesti Rádió is hírt adott és a bemondó előadta a rámai számot: XIV. helyett XVI-t olvasott. Márpedig XVI. Lajosnak semmi köze nem volt a szigetvári háshöz, hiszen kétszáz évvel később élt.

Egy idős veszprémi asszonynak, aki hallgatta a rádióműsort, s kevéssé volt tájékozott a Zrínyiek és a fran-

cia királyok kapcsolatába jutott, hogy var szép réztábla XVI. Lajos képével, amely Párizsban készült valaha a család birtokában. Leikes Zrínyi-rajonvén, nyomban levelet küldött, majd elküldte a tálat a szigetvári várbaráti körnek, hogy ezzel is gazdagítsa a szigetvári Zrínyi-émléktárat. M. Imre tanár, a várbaráti kör elnöke megállapította, hogy a tábla valóban XVI. Lajos képe, ugyan semmi köze a szigetvári iparművészeti társaságnak számít. A hatvan centiméter átmérőjű, gyönyörűen díszített réztábla a barokk iparművészet remeke. Középen — díszes keretben — XVI. Lajos arcképe látható, egyik oldalán a neve, a másik oldalán az alkotás száma: 1788.

Az értékes műkincset a szigetvári várbaráti kör örökölte.

Hipp-hopp fársáng — itt őték az ártányt

Ormánsági farsangolók

A nyársdugás már kiment a divatból

Ha még nem is éppen tavaszi a napsütés, de azért selymesen fényes és meleg is. Főként, ha az ember a sellyei utcán házfalnak támasztott háttal szemtől várja a sugarakat. Itt van a boltajtó is, fönt a tábla: **Géra Nándor vegyeskereskedés**. A ki-be járó vásárlók után citrom, nápolyi, friss kenyér, narancs és savanyúkáposzta illata

nagyanyjának kopott-foltos, elnyújtott rokokóját húzta fel. De voltak lányok, akik megfiúnak öltöztek, bajszot is ragasztottak, aztán farsang idején csapatokba verődve így vonultak fel a községben. — Énekeltek is, vidámkodtak, ha jószívvel invitáltak őket, akkor betértek a lányos-házhoz, vagy legényházhoz. — Hűshagvó kedvet megelőző

Es ez már fonódik, zódik a nyársdugással, viszont meg nyok-tíz eszélte, de később is, az ormánsági falvakban.

Estére hivatalos volt a Kermésre Tömés Lászlóékhoz. Farsang község: a régi házak és alkotnak egy hatalmas ságot közrefogva. A térvetést kifejezte az országút.

Ráköszönök, aztán mondom neki:

- Néném, ismeri-e azt, hogy „Hipp-hopp fársáng – itt őték az ártányt...”?
- tudtam, de már elfeledtem... – Leteszi a kosarat.

– Mire emlékszik?

– A „fársángolásra”. Ez csak itt ment, Ormánságban. De minek kérdi?

Kitérek a válasz elől.

– Rég volt,

– Amikor én jártam még, bizony régen. Lánykoromban. Talán negyven esztendeje is van.

Tenyérével mutatja – mintha haját simítaná félre – miként lógott kétoldalt a kóc-haj, benne nagy, színes szalagok, arcát cikóriás papírral festette pirosra és nagyanyjának kopott-foltos, elnyűtt rokolyáját húzta fel. De voltak lányok, akik meg fiúnak öltöztek, bajuszt is ragasztotta, aztán farsang idején csapatokba verődve így vonultak fel a községben. – Énekeltek is, vidámkodtak, ha jó szívvel invitálták őket, akkor betértek a lányos házhoz, vagy legényházhoz. – Húshagyó keddet megelőző vasárnapon volt a fölvonulás és utána bál. Éjfélkor pedig lemosták a pirosítót, kormot az arcukról, eldobták a kócparókat meg a bajuszt és papírmaszkot.

– De a dal, amit az imént elkezdünk!

Ingatja a fejét. Nem emlékezik.

A boltban most már a „fársángolás” és a nyársdugás – amely a farsang idei disznóöléssel kapcsolatos népszokás volt – a vitatott téma. A jókedvű boltos, Géra Nándort elfogja a láz, érdeklődik, ki emlékszik, ki tudja, mi volt? Ő is ormánsági, ismer itt mindenkit, apraját-nagyját. Hajdani szép arcvonásokat őrző középkorú asszonyt faggat.

– Na! Mit szoktunk csinálni farsangkor – kérdezi tőle, aztán ravaszán hunyorít hozzá. – Mondjuk bál után hajnalban? Nem emlékszel?

Az asszony csóválja a fejét.

– Nagy kópé voltál, de még most sem jön meg az eszed?

Egy cigány férfi áll a küszöbön, kezében bontott sörösüveg.

– Az én feleségem tudja a strófát!

Kiszól neki, behívja. Az asszony makacs. Rég volt, csak az első sort tudja. De ha valaki előtte elmondaná... Meg aztán gondolkodni kéne. Közben gyanúsan méreget bennünket, nem érti a kíváncsiság okát.

– Írja le, majd eszébe jut!

A boltos ceruzát, papírt ad neki. Vonakodva nyúl érte az asszony, aztán harciasan figyelmezteti.

– Jól van, leírom, de idefigyeljen Géza úr: ha nekem ebből bajom lesz... – és fenyegeti a boltost.

Le is írja, amit aztán később alkalmam volt ellenőrizni néhai Kiss Géza kákicsi lelkész még 1939-ben kiadott gyűjteményéből. Él hát a rigmus – még ha csak töredékében is, a megrágott végű tintaceruza nyomán:

**„Hipp-hopp fársáng
Itt őtéak az ártányt
Nem adják a máját
Csak a szalonnáját
Adjon az úristen ennek a gazdának
Négy szép ökröt
Egy kis béröst
Aranyekét a földjébe
Aranyostort a kezébe
aki nem ad szalonnát
Kibököm az ablakját...”**

És ez már fonódik, ötvöződik a nyársdugással, ami viszont még nyolc-tíz évvel ezelőtt, de később is dívott az ormánsági falvakban.

Estére hivatalos vagyok Kemsére **Tömös Mihó Lászlóékhoz**. Furcsán bájos község: a régi házak gyűrűt alkotnak egy hatalmas térséget közrefogva. A térről út vezet kifelé, az országút, amelyet hajdanán úgynevezett „puszta-kapuvál” zártak el. A kapu lécből, vagy fonott gallyakból készült, áthágta az úttestet éjszakára, s így óvták a tér füves talaján nyáron éjjel-nappal legelésző, heverésző szarvasmarhát, sertéskondát. Meg ahogy mondják, könnyebb volt megóvni az állatokat a marhatolvajoktól is, ha csak egy éjjeli baktort állítottak puskával a pusztakapu mellé.

Idős **Tömös Mihó János** – Laci apja – már csak legyínget a mókás, nyársdugós szokásokra.
– Még az én időmben volt, sőt, később még én is kaptam levelet a nyárson. De már a maiak nem tudják. Nem is értékelik.

Laci fia közben a másik szobából előkeríti a rigmusokat, sárgult, gyűrött irkalapok, amelyet a legények róttak tele rögtönzött versikékkal. Például:

**„Mihó bácsinak itt halljuk a hangját
Nem szeretnék magunkra vonni a haragját.
Mert kemény ember ám Ő.
Nem puhítja meg más, csak a nő...”**

Laci hangosan olvassa, apja meg csak restelkedve ül a kályha mellett.

Mondja, voltak egészen borsos szövegek is, nem találtak mindig megértő kedvességre. Így aztán az ajtónak támasztott nyársra nem hurka, meg kolbász került, hanem...Például a környéken élő vadászpuskával hajtotta meg a nyársdugókat, másutt meg baltával kergették a legényeket a szérűben. De erről Laci tudna inkább mesélni, aki még a hatvanas évek elején próbálta feleleveníteni a hajdani szokásokat. Nem megy. Miért nem megy?

– Azért nem, – mondja Mihó bácsi – mert a téli szokások azért voltak, hogy az unalmas esti órákat valahogy agyonüssék. A mai fiatalok nem unatkoznak. Motoroznak, némelyik autózik, városban lakik, ha meg itthon van, zsebében a rádió, vagy ha éppen jobb dolga nincs, akkor a rossebbes tévét bámulja. Ezért nincs.

Csak bál van. Az még van és azt hiszem lesz is, amíg jó táncos fiúk és ormánsági szép lányok lesznek....

Dunántúli Napló, 1970. 02.10.

https://ormansagihistoria.blog.hu/2019/02/26/hipp-hopp_farsang_itt_otek_az_artanyt_ormansagi_farsangolok